

Afstandsleren: effectieve online didactiek

written by Wessel Peeters

8 april 2020

Een instructie op afstand geven kan goed met behulp van een (live) video. Op welke manier kun je dan vervolgens effectieve didactiek inzetten om leerlingen en studenten actief te laten leren? In dit artikel enkele tips voor effectieve online didactiek, waarbij ook handige tools voorbij komen. Ook vind je hier enkele gedachten ter overweging bij het afstandsleren.

Afstandsleren

Het volgen van onderwijs op afstand (afstandsonderwijs, afstandsleren, online leren) is anders dan het reguliere onderwijs. In eerdere artikelen gingen we al in op de [verschillen tussen offline en online onderwijs](#), het [online toetsen](#) en tools om [online samen te werken](#). In dit artikel zoomen we in op de didactiek.

Een andere didactiek

Het offline onderwijs kun je niet zomaar online continueren. Regelmatig kiezen scholen en opleidingen er voor het vaste rooster aan te houden en lessen zover mogelijk hetzelfde te houden, met vermoeide docenten, leerlingen en studenten als gevolg. Zelfs het effectieve directe instructie (EDI) model is ineens digitaal.

Het online onderwijs vraagt om meer vertrouwen en een andere didactiek. Hieronder 6 tips om goed les te geven op afstand.

1. Maak instructievideo's

Live (video-)interactie kan erg handig en soms ook wenselijk zijn: het maakt het mogelijk dat je vragen beantwoord en stelt. Tegelijkertijd bieden video's de mogelijkheid om te worden bekeken wanneer en hoe vaak je wilt. Dat maakt het mogelijk om iets (terug) te kijken als je het niet begrijpt of hebt gemist, of juist vooruit wilt werken. Het kan dan ook de moeite waard zijn [een instructie op op video op te nemen](#), met name als het om kennis gaat die duurzaam is. Daarbij een aantal tips:

Korte video's

Maak korte video's (richt op maximaal 10 minuten). Dit is goed te bekijken en zorgt er voor dat er niet te snel dingen worden doorgespoeld.

Leer leerlingen te kijken

Een instructievideo (kennisclip) is geen Netflix serie. Klinkt logisch, maar dat vergt ook ander kijkgedrag: zet de video regelmatig op pauze om het te verwerken (aantekeningen maken, vragen beantwoorden). Het is belangrijk om leerlingen daarbij te helpen: [leren is een actief proces](#). Geef duidelijke tips: leer hen video's kijken.

Opnemen is niet moeilijk

Platformen als [Loom](#) of [Screencast-o-matic](#) zijn erg gebruiksvriendelijk. Daarnaast heeft PowerPoint een ingebouwde optie om op te nemen. Gebruik daarbij wat je al hebt! Knip bijvoorbeeld een lange PowerPoint presentatie op in enkele delen.

Voeg vragen toe

Door vragen toe te voegen worden [video's interactief](#). Geef deze vragen bijvoorbeeld vooraf, zodat leerlingen doelgericht naar de video gaan kijken.

Een andere handige manier is het toevoegen van vragen na of tijdens een korte instructie in de video zelf: benoem dan in de video dat je een paar vragen gaat stellen en dat ze de video na iedere vraag even pauzeren en voor zichzelf beantwoorden. Vervolgens geef je in de video enkele seconden later het antwoord.

Een voorbeeld van een video met vragen:

Ook zijn er tools zoals [EdPuzzle](#), waarbij je vragen kan toevoegen aan YouTube video's. Hier moeten leerlingen wel een account voor aanmaken.

Kijk wat er al is

Er zijn tegenwoordig erg veel video's op YouTube en andere platformen. Kijk wat er al is voordat je zelf gaat opnemen. Al hoewel het leuk en handig is eigen accenten te leggen en het voor leerlingen fijn is hun vertrouwde docent te horen of zien, zijn er soms kennisclips of animaties die erg compleet zijn en onnodig werk voorkomen.

2. Zorg voor waardevolle contacttijd

Het begrip '[flipping the classoom](#)' was jaren geleden relatief populair, soms zelfs een hype, en is nu weer erg relevant: zorg voor waardevolle (leerzame) contacttijd. Uren lang lessen op een scherm volgen is niet productief en misschien zelfs wel ongezond. Dit maakt ook dat leerlingen het niet lang zo volhouden, wat je dan ook niet van ze kan vragen. Zorg er daarom voor dat de contacttijd die er is, beperkt in frequentie en duur is.

Doe dit door vooraf een kennisclip, tekst of ander materiaal toe te sturen ter voorbereiding. Vul dit aan met vragen waarop leerlingen vooraf digitaal antwoord geven. Dat zorgt voor een kennischeck ([formatief handelen](#)) en geeft jou als docent inzicht hoe dingen begrepen worden en waar je dus met je les op moet letten.

Ook kun je voor interactie zorgen tijdens de contacttijd. Leg leerlingen bijvoorbeeld stellingen voor via [Mentimeter](#) of laat hen vragen stellen via een chat. Op die manier kun je ook ingaan op wat er leeft in de groep.

Zorgt daarnaast ook voor rust: gebruik je bijvoorbeeld Microsoft Teams, vraag

leerlingen dan, zeker bij grote aantallen, hun microfoon en camera uit te zetten als je zelf veel aan het woord bent, zodat leerlingen zich kunnen focussen op jou, in plaats van dat er steeds anderen in beeld zijn.

3. Zorg voor structuur

Om te kunnen leren is goede structuur erg belangrijk. Leer je op afstand, dan is die structuur vaak deels weg en wordt de geboden structuur des te belangrijker. Denk hierbij aan een vast contactmoment in de week, een vaste lesopbouw, een duidelijke planning en bijvoorbeeld het gebruik van een [visual organizer](#). Dit laatste kan erg behulpzaam zijn om het overzicht te behouden, zeker als informatie anders wordt overgedragen dan dat leerlingen gewend zijn.

4. Toets regelmatig

[Actieve herhaling is essentieel voor het leren](#). Om dit te ondersteunen is het aan te raden om regelmatig te toetsen oftewel vragen te stellen. Dit kun je bijvoorbeeld doen door een wekelijkse quiz via [Quizizz](#) of enkele vragen aan het begin van een les (startvragen) of ter afsluiting van de les ([exit ticket](#)).

Wil je meer inzicht krijgen of bieden in hoe vragen worden beantwoord en/of feedback geven per vraag (bv. bij het oefenen op open vragen), dan is [GoFormative](#) een erg handige tool.

Wil je uiteindelijk een waardevol, summatief oordeel vellen? Houd dan rekening met de (on)mogelijkheden van online toetsen en begrippen als *backward design* en *constructive alignment*. Meer daarover in [dit artikel over online toetsen](#).

5. Maak het leren zichtbaar

Een discussie of presentatie is online vlastig, maar er zijn veel andere manieren om het leren zichtbaar te maken. Eerder maakten we al een poster met [43 manieren om het leren zichtbaar te maken](#). Laat leerlingen bijvoorbeeld een video (animatie of kennisclip) of poster ([infographic](#)) maken waarin zij verschillende elementen verwerken. Op die manier werken leerlingen op een leuke, actieve manier aan de leerstof en krijg je als docent inzicht in het leerproces.

6. Stimuleer samen leren

Samenwerken (oftewel samen leren) is belangrijk. Op afstand lijkt dit soms te verdwijnen. Zonde, want juist van elkaar kun je veel leren. Daarbij is het wel belangrijk dat je de goede tools gebruikt. Welke opties zijn er? We schreven recent een artikel met [4 tools om te helpen bij het samenwerken](#).

Video online didactiek

Een video met de inhoud van dit artikel en meer.

Ga terug naar de kern en heb vertrouwen

Misschien wel de twee belangrijkste inzichten. Meer dan bij offline leren is het belangrijk om duidelijk te hebben - en communiceren - wat de doelen of leeruitkomsten zijn waar naartoe wordt gewerkt. Het maakt dat zaken als kennisclips en contacttijd betekenisvoller worden en voorkomt onnodige digitaal [cognitieve overbelasting](#). Ook maakt het dat er beter gekeken kan worden naar welke toetsen formatief kunnen en summatief moeten zijn.

Bied je vervolgens een goede structuur waarbij ook de [succescriteria helder zijn](#), geef leerlingen dan ook het vertrouwen om binnen de gestelde kaders aan de doelen te werken en dit aan jou als docent zichtbaar te maken. Lees bijvoorbeeld over deze aanpak in [dit artikel over het werken vanuit kerndoelen](#).

Vertrouwen gaat ook over durven loslaten. Roosters die doorlopen, onnodige summatieve toetsen die worden doorgezet en het huiswerk wat er niet minder op wordt, in een leeromgeving en samenleving die anders is. Het lijkt soms alsof de controle op het zelfgecreëerde onderwijssysteem er voor zorgt dat aan het menselijk verstand voorbij wordt gegaan. Het lijkt soms alsof er na enkele weken ander onderwijs al een collectieve angst voor een 'leerachterstand' is. Heb vertrouwen en sta ook stil bij het besef dat er meer is dan onderwijssysteem dat we hebben opgezet: denk buiten de kaders.

Dit artikel is afkomstig van [Vernieuwonderwijs.nl](#).

Bekijk de meeste recente versie van ons artikel op onze website.

